

DODATEK O DERENKU

POLOONIA WĘGIERSKA

A magyarországi lengyelek havilapja

MELLÉKLET DERENKRŐL

**NAJWAŻNIEJSZY
W NASZYM ŻYCIU
TO CHLEB**

**KÖRKÉP
A DERENKI
LENGYELEK
FOLYTONOSSÁGÁRÓL**

**A DERENKI GÓRAL SZÓTÁR
MEGALKOTÁSÁNAK TÖRTÉNETE**

KÖRKÉP A DERENKI LENGYELEK (GÓRÁLOK) FOLYTONOSSÁGÁRÓL

Rémiás Tibor

AGYÖKEREK

A török hódoltság és a Rákóczi-szabadságharc idején a magyarok lakta Derenk falu lakosságát és összekuporgatott értékeit komoly pusztítás érte. Mindezek felül 1711-ben pestis tizedelte meg a derenkiet, a maradék lakosok félelmükben, a túlélés reményében végleg elhagyták a szádvári uradalomhoz tartozó települést. A szádvári dominium (Torna vármegye) birtokosa, a herceg Esterházyak kezdeményezésére 1711 és 1720 között lengyel telepések érkeztek Derenk jobbágyfaluba több éves adózás elengedése reményében: a szepességi Czarna Góra és Jurgów, a podhalei Białka Tatrzanska, Bukowina Tatrzanska és más lengyel górálfalvakból. Ezzel egy új fejezet kezdődött a falu történetében.

MAGYARORSZÁGI ÉLETTÉR DERENKEN (1717-1943)

Az akklimatizáció nehézségeinek leküzdése után, a generációk múlásával az utódoknál lassan-lassan majdnem feledésbe ment identitástudatuk, de ösztönösen másságuk jelzésére fontosnak tartották átadni, megőrizni hozott szepességi górálnyelvüket és mély római katolikus hitüket (Szent Simon és Júdás Tádé védőszentek oltalma alatt). A 63,6%-os derenki endogámia (belterjes házasságkötések) is ezt a tendenciát erősítette. A zártság, az egymásra utaltság és a magyaroktól való elkülönülés érzetét, ugyanakkor a velük való összetartozás tudatát nem feledtette sem Trianon (a trianoni határt az egyetlen derenki főutcán húzták meg), sem a falut vadászterületté alakító Horthy rendszer (ekkor, 1938 és 1943 között a falu több mint 100 családját széttelepítették 8 borsodi településben).

**A SZÉTTELEPÍTÉS FŐBB HE-
LYEI, Ahol még ma is a
DERENKI GÓRÁLNyelv
hallható (ha elvétve is!)**

E mőd-Istvánmajor. A Miskolctól 25 km-re fekvő majorsági birtokra került a legtöbb, 60 derenki len-

itt lehető fel, itt érdemes azt kutatni.

L ádbesenyo-Andrástanya. 30 család költözött az Edelény városához közeli tanyára. A házak építése a Derenkről célfuvarban elhozott és a régi tanya épületeinek anyagfelhasználásával történt 1949 és 1952 között. Bár a hozott derenki tájnyelv egyre ritkábban hangzik

**Persze valamennyien újra együtt leszünk
az idei derenki búcsún, július 27-én is.
MERT A GYÖKEREINK ERŐSEK.**

gyel származású család. A jobb gazdasági körülmények miatt az 1950-es években szinte valamennyien kulák listára kerültek. Munka hiányában mára a település lélekszáma drasztikusan lecsökkent. A Derenkről hozott és féltve őrzött lengyel nyelvet már csak a 60 év fölöttiektől hallhatjuk, a fiatalok mind magyarul beszélnek. A derenki lengyelek identitásbázisa

fel a tanyán, de több építmény büszkén és méltóképpen jelzi a lengyel nemzetiség jelenlétét: a kis római katolikus kápolna, az útszéli nagy derenki kereszt, a derenki hősi emlékmű, a derenki öntött vas kereszt, a Safarcsik Tibor alapította Derenki Emlékház. A tanya újra kezd élni a turisták és a sporthorgászok élénk érdeklődése következtében.

Sajószentpéter. A Sajószentpéterre kerülő mintegy 20 derenki család az akkor nagyközség északi határában kapott telkeket, mindez az Alacsikai út környékét jelentette. A háború miatt leghamarabb 1947-ben kezdődhettek el az építkezések. Itt is sokan közülük kuláklistára kerültek az 50-es években, majd minden vagyonukat (az életüket jelentő földeket és állatokat) a tévesztéskor elvesztették. Így a férfiak közül sokan a helyi bányában, az üvegyárban, a vasútnál és az építőiparban kerestek munkát. Itt is megállták a helyüket, nem alaptalanul terjedt el: „Szorgalmas nép ez a derenki!”. Rémiás István vezetésével a nemzetiségi önkormányzatuk lelkes, aktív, eredményekben példamutató.

Büdöskút pusztá – Szendrő. A legkorábban, 1938-tól, saját elhatározásból elköltöző derenkiek a Szendrő nagyközséghez közeli pusztára érkeztek. Az 1940-es évek elején számuk 10 családra bővült. A gyerekek Szendrőbe jártak iskolába. Felcseperedvén, családot alapítván Szendrőbe, a több lehetőséget ígérő városba költöznek. Így Szendrőben egyre több derenki lengyel él. A felmenőket a Büdöskút pusztai kis temetőben és a szendrői római katolikus nagy temetőben lelhetjük fel. Körükben az identitástudat élénken él.

A HONNAN A DERENKI TELEPESEK ÚTRA INDULTAK

Bialka Tatrzana. Ebben a podhalei falucskában 1700 körül épült, az előző leégett fakápolna helyén, Marcin Druzbacki atya közbenjárásával az új, ma is álló, Szent Simon és Júdás Tádé tiszteletére felszentelt gyönyörű fatemplom. A derenkiek e két szent tiszteletét innen hozták magukkal. A mezőgazdasági fejlődés kedvezőtlen feltételei miatt a góral lakosok innen is emigrálni kezdtek, előbb a jobb feltételekkel megáldott Magyar Királyság területeire, majd később, a 19-20. század fordulójától Európa országaiba és az USA-ba. Így kerültek el innen családok 1717-ben Derenkre is, amit a derenki temetőben és a bialkai temetőben fellelhető családnevek azonoságai ékesen bizonyítanak. Sicutruma és termálfürdője nemzetközi hírű, frekventált turisztikai helyé vált.

Bukowina Tatrzana. Az éhínség, a szegénység és a kereseti lehetőség hiánya miatt a bukowinaiak már a 18. század elején megélhetési emigrációba kezdtek. Így jutottak el a magyarországi Derenkre is 1717-ben. Náluk a 19-20. század fordulóján tömeges emigráció kezdődött. A két világháború között, és azt követően a Nép Házának igazgatója, József Pitorak, aki költő is volt, ars poeticáját az *En Podhalem* c. versében írta le: „Itt

a nép kemény, mint a szikla/erős, mint a fenyő/a góral hagyományokat sosem feleldi.” Bukowina a hagyományos góral folklór megőrzéséről híres, amit Lengyelország legnagyobb fából készült épületében – a Nép Házában – rendszeresen szívtárol formájában megrendeznek. Itt is fellelhetők a „derenki családnevek”, mind az élők, mind a temetőben nyugvók között.

Czarna Góra. A 14 elcsatolt szepességi lengyel falu egyike. Csak 1920-ban, az Észak-Szepesség részeként került Lengyelország fennhatósága alá. Így Czarna Góra története szorosan összefügg a magyar Felvidék történelmével. A falu mesébe illő táji adottságait próbálja kamatoztatni, a turisztikai ágak fejlesztésére állt át. Elsősorban a helyi Gogola család, amely a Derenkre elszármazottakkal való kapcsolattartás lelkes követője. Ugyanis a derenki Gogolyák ősei javarészt az itteni temetőben nyugszanak.

A HOL A GYÖKEREK ÖSSZEÉRNEK: A DERENKI LENGYEL BÚCSÚ

A derenki lengyelek szétszóródtak: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, mára már egész Magyarországon, sőt, vannak derenki leszármazottak Szlovákiában, Lengyelországban, az USA-ban, még Ausztráliában is. A lengyel kultúra és hagyomány fenntartása és ápolása érdekében a derenkiek leszármazot-

tai minden esztendő júliusának utolsó vasárnapján találkoznak, immáron 20 éve, a derenki búcsún. Dr. Rémiás Tibor történész a derenki egyházi anyakönyvi kutatásainak kötetekben történt megjelentetését (2004, 2005, 2007), és ezek alapján Dr. pof. Kamoczki dél-lengyelországi családnevek beazonosítását követően, 2008. július 20-tól (Derenken ekkor volt a búcsú) rendszeresen találkoznak a 300 évre távolra szakadt rokon családok: a derenki Rémiások, Gogolyák, Bubenkók, Kuchták, Kusztvánok, Safarcsikok, Biguszok, Stefánok, Mizerák a podhalei és szepességi Remiaszokkal, Kustwanokkal, Gogolakkal és Bebenekekkel. Legutóbb Nedec Várában jöttünk össze (2014. július 5-7.), ahol bemutatásra került a régen várt Derenki lengyelek góral-lengyel-magyar szótára. Persze valamennyien újra együtt leszünk az idei derenki búcsún, július 27-én is. MERT A GYÖKEREINK ERŐSEK.

NAJWAŻNIEJSZY W NASZYM

ŻYCIU TO CHLEB ...

Co jadano w Derenku?

Oprac. Bożena Bogdańska-Szadai

Dokładnie 30 lat temu ukazała się w Debreczynie książka dr Erzsébet Bódi „Pożywienie wsi polskiej na Węgrzech (Egy magyaországi lengyel falu táplálkozásá).” Wspomniana książka jest wynikiem badań terenowych prowadzonych przez autorkę pod koniec lat siedemdziesiątych w oddalonej o kilkanaście kilometrów od Miskolca wsi Istvánmajor, znanej jako „polska wieś na Węgrzech”.

Skąd na Węgrzech polska wieś? O jej istnieniu dowiedziałam się w 1972 roku, kiedy to w Bibliotece Slawistycznej w Debreczynie wpadł mi w ręce maszynopis pracy doktorskiej napisanej w 1970 roku w Szegedzie przez ówczesną lektorkę języka polskiego tamtejszego uniwersytetu, Marię Hemmert. Praca nosiła tytuł: Gwara polska wsi Emőd-Istvánmajor na Węgrzech. W następnych latach ta dziwna wysepka polskości na Węgrzech stała się przedmiotem zainteresowań historyków, językoznawców i etnografów. Jak to się stało, że taka etniczna wyspa przetrwała tyle lat w węgierskim otoczeniu? Sprzyjało temu jej niewątpliwie peryferyjne położenie. Po I wojnie światowej północna granica Derenku zbiegała się z granicą państwową, zaś od południowej granicy wsi do najbliższej węgierskiej osady Szögliget było pięć kilometrów.

Odosobnienie to sprzyjało kulturowaniu języka i obyczajów wyniesionych ze starego kraju. Graniczne położenie Derenku spowodowało, że osadnikom i ich potomkom bliżej było do Słowaków, niż do mówiących niezrozumiałym językiem Węgrów. Kontakt ze słowacką ludnością nie pozostał bez wpływu na wyniesioną ze stron rodzinnych gwarę, tak że nawet wytrawnemu językoznawcy trudno się przedrzeć przez warstwę słowackich naleciałości i przecież nieuniknionych także wpływów języka węgierskiego.

W okresie II wojny światowej wieś liczyła 900 mieszkańców i była wspólnotą terytorialną na kształt „wielkiej rodziny”. Sytuacja ta zmieniła się w latach 1942-1943, kiedy to w celu powiększenia terenów łowieckich, należących do Miklósa Horthyego, wieś została wyburzona, a ludność wysiedlona. W nowych warunkach kontakty ludności polskiego pochodzenia z Węgrami stały się intensywniejsze. Mimo tego świadomość odrębności etnicznej nie zanikła, a nawet uległa wzmocnieniu. Był to niewątpliwie efekt zainteresowania się tą społecznością ze strony językoznawców i etnografów oraz początkiem lat 90. minionego stulecia potraktowania jej jako kolebki polskich korzeni mniejszości polskiej na Węgrzech. Status polskiego pochodzenia został udowodniony, uświadomiony i kultywowany.

Jeden ze starszych rozmówców pani Bódi powiedział: „Najważniejszy w naszym życiu to chleb. Ludzi można podzielić według tego, jaki chleb jedzą. Ja od matki po slovensku się uczyłem, na co teraz powiadają, że to polski język. Być może, skąd mam to wiedzieć; wiem tylko tyle, że tu każdego dnia jem węgierski chleb, jak wszyscy w Istvánmajor. I dlatego czuję się Węgrem”.

Pobrzmiewa w tej wypowiedzi determinacja ludzi głodnych, odnajdujących ojczyznę w miejscu, gdzie przyszło im nasycić się chlebem. Ale nawet sposoby zaspokajania głodu mają formy kulturowe. Nawet na obcej ziemi, zaspokajając głód jej płodami, robimy to według wzorów wyniesionych ze starego kraju, przekazujemy je z pokolenia na pokolenie. Bódi tropi właśnie te wzory, chce wskazać elementy polskości w sposobach odżywiania się dawnych Drenczan. Otrzymujemy oto swoistą „kuchnię polską”, a we wspomnieniach mieszkańców Istvánmajor powracają „polskie” nazwy

potraw. Co zatem jedli w Derenku?

Z badań wynika, że ważną rolę w wyżywieniu mieszkańców Derenku odgrywały kasze. Są to w tutejszym nazewnictwie zomieska i papcun. „Papcuny”, czyli kasze na rzadko, jadano zwykle z mlekiem, nieraz posypano na wierzch cukier. Ryż pojawił się niezwykle rzadko, ponieważ był drogi, a wiele osób pamięta, jak w dzieciństwie oczekiwało się na ryż z masłem i cukrem, który podawano na weselu po zupie i mięsie.

Derenk, fot. B. Bogdańska-Szadai

We wspomnieniach informatorów powtarzają się stwierdzenia: na Drencie ciesto jedli, ked nie bylo chliba; gdy chliba nie mieli, piecimy laksa. Chociaż, jak komentuje Bódi, wieś zaopatrywana jest systematycznie w chleb, zwyczaj pieczenia różnego rodzaju drożdżowych i kruchych placków pozostał. „Laksa”, czyli placki z drożdżowego ciasta na mleku, je się ze słodkim lub zsiadłym mlekiem, ze słoniną lub marmoladą. Są tanie, tańsze od chleba.

Chleb wypiekano głównie z mąki pszennej, niekiedy dodawano mąki kukurydzianej lub ziemniaków. Do rozczywania chleba służyło koryto, zaczyn na chleb to kwas, wyrabia-ne przez godzinę ciasto pozostawiano w ciepłym miejscu pod przykryciem, żeby ruszało; z ciasta należało uformować, czyli wywolać albo wysycycać, zawsze okrągłe bochny. Przed wsadzeniem chleba do pieca wypiekano predplomenik. Krojenie bochenka rozpoczynał zawsze ktoś z dorosłych członków rodziny, kreśląc na bochnie nożem znak krzyża. Chleb kładziono w narożnej części stołu, gdzie nie wolno było nikomu siadać, bowiem w tym miejscu zasiada w kręgu rodziny Chrystus, jest to zatem miejsce święte, a chleb jest Boskim darem. Ciastem pieczonym wyłącznie z okazji świąt były kolacze: „kolacz tylko s psenicy można było piec”. Obok „kolacza” na weselnych ucztach i na Wielkanoc pojawiała się plecionka, czyli strucla. Znano także różnego rodzaju rogaliki zwane z węgierska kiflikami, smażono pączki, czyli pampuski, naleśniki, czyli palacinty i inne.

Dużo miejsca w pożywieniu Drenczan zajmowały różnego rodzaju kluski (haluski). W domach najbiedniejszych kluski były niemal codziennym posiłkiem. Było ich kilka rodzajów. Randawa haluski, czyli domowy makaron, dziś już rzadko traktowane jako samodzielne danie, używa się ich jako dodatku do zup. Grulowe haluski (grule – ziemniaki) z tartych surowych ziemniaków z dodatkiem mąki przyrządzano najczęściej na śniadanie. W derenkowskim menu Bődi znalazła 40 gatunków zup. W tutejszej gwarze zachowało się na

mleka, sera i suchego chleba – domikon.

Spośród warzyw największe znaczenie w pożywieniu mieszkańców Derenku miały ziemniaki, kapusta i fasola. „Esci grule było, głodu nie było” – dopóki były ziemniaki, głodu nie było – mówiono. Podobnie, jak proces pieczenia chleba, pamięć ludzka przechowuje tu zwyczaj kisenia kapusty. Hebel, czyli szatkownica, kadzicko, czyli kadź, becka – to sprzęt

Odpust w Derenku, fot. B. Bogdańska-Szadai

do kisenia kapusty. Ważne było deptanie kapusty i przekonanie, że „nie za każdym człowiekiem była smoczna, bo nie kozdy znol deptać”. Do beczki wkładano całe główki kapusty – kryzalki, z których liście używano później przygotowując gołąbki, czyli pelnioną kapustę. Kiszona kapusta była niemal codziennym posiłkiem w Derenku. Ziemniaki i kapustę uzupełnia-

Okoliczne lasy były bogate w zwierzyne. Potomkowie polskich osadników zaczęli więc uprawiać kłusownictwo, w wyniku czego – jak mówi jeden z informatorów – często w Derenku o mięso było łatwiej niż o zboże i chleb. Do dzisiaj znane są nazwy dzikich leśnych zwierząt: dzikie świny, górskie świny, jelyn, sarnie, zajac, borsug. Najbardziej ceniona była jednak wieprzowina, a bić

świnie oznaczało wielkie święto. Jeden z interlokutorów opowiada o tym w tutejszej gwarze: „najpierw herbet oswedzili, potem boki, obracili na herbet i brzuch swedzili, potem zazuhal z popiolem, zeszkrobali ze nozem na czysto, myli, wyrezyli.” Wiele słowiańskich nazw zachowało się do dzisiaj w odniesieniu do mleka i jego przetworów: słodkie mleko, kisle mleko, siadle mleko, smetana, tworog, odgrewany tworog, sara; a także sprzętu – masnicka.

Niebawem kolejny odpust w Derenku i kolejna okazja do wspomnienia i poznawania zwyczajów. Na starych fotografiach osadników widoczne są zmęczone oczy i spracowane ręce, splekane piece, w które nikt już lopatą chleba nie włoży i cioskiem nie przygarnie; samotny krzyż w miejscu dawnego Derenku i z roku na rok coraz bardziej murszejące grusze, jabłonie i dzikie śliwy, z których już nikt „susonki” nie robi.

„Najważniejszy w naszym życiu to chleb. Ludzi można podzielić według tego, jaki chleb jedzą.”

ich określenie słowo polewka. Węgierskie „leves” (zupa) odnosi się jedynie do rosółu (húsleves). Tutejsza kuchnia rozróżnia dwa rodzaje polewek: husta polewka i redka polewka. Przyrządza się tu sporą liczbę kwaśnych polewek: kwaśnice, kisione, dreicup, zwara, bospor. Hubne polewki gotuje się z takich grzybów jak: golomki, piecorki czy podpink. Zimą gotowano głównie zupę z suszonych owoców – zur i kapuśniak. Reliktem wołoskiej kuchni pasterskiej jest tu zupa z

ło kilka odmian fasoli, petruska, murna (marchew), czesnok, iborka (ogórki) i inne warzywa.

WDerenku spotykało się dziko rosnące drzewa owocowe. Z dzikich gruszek i jabłek sporządzano na zimę susonki. Znano także małyny, zbierano owoce tarniny (torka) i dzikiej róży (świerbork). „Tylko z świerbork my pijemy teji” – herbatę pijemy tylko z dzikiej róży – powie informator o mieszkańcach Derenku.

A DERENKI GÓRAL SZÓTÁR MEGALKOTÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Mihalik Imre, Lapis Balázs, szerk.

A mai Magyarország területén egyetlen település található, amelynek lakói szinte teljes egészében lengyel származásúak voltak. 1711 és 1720 között az éhínség elől a Szepességből hegyi lengyelek (gurálok) vándoroltak a mai Aggteleki-karszt területére, ahol, egy kisebb fennsíkon, a pestisjárvány során elnéptelenedett faluban találtak új otthonot.

Ez a falu volt Derenk. A letelepültek közel 250 éven át éltek ott háborítatlanul. Sikeresen nyelvüket és szokásaikat a környező magyar és szlovák települések befolyásától megőrizniük. Dolgos és szinte teljesen önálló emberek voltak, egy igazán zárt közösség.

A település sajnos politikai nyomás következtében felbomlott, az ott felcseperedett gyerekek és idősebbek azonban szokásaikban, nyelvükben lehetőségeik szerint megmaradtak guráloknak. Bár ez akkor nem is igazán tudatosodott Derenk lakóiban. A letelepedés utáni évszázadok ugyanis jelentősen elhalványították a lengyel tudatot bennük.

A vélt kapcsolatot a krakkói Jagelló Egyetem történészprofesszora, dr. Janusz Kamoczki a 2004-2005-ben végzett kutatásaival megerősítette. Ezenfelül a még élő leszármazottak beszédét megvizsgálva megállapította, hogy azt a gurál dialektikust beszélik, melyet csak az 1700-as években beszéltek a lengyel vidéken. Eltérés mutatkozik nemcsak a mostani lengyel góral dialektus és a magyar góral dialaktus között, hanem az irodalmi lengyel nyelv között is.

Ekkor merült fel először annak igénye, hogy a góral-lengyel szótár megvalósuljon. Egy Európában ritkán mondható nyelvi szigetről beszélünk ugyanis.

Az anyagi lehetőségek és az őshaza megtalálásából eredő egyéb feladatok azonban sokáig nem tették lehetővé a nyelvi dokumentáció elkészítését. Hosszú feltáró munka és sok-sok látogatás történt azért, hogy a két közösség ismét egymásra találjon.

Az Országos Lengyel Önkormányzat, a helyi lengyel nemzetiségi önkormányzatok és az elmúlt 3 évben a Borsod-Torna-Gömör Egyesület is aktívan bekapcsolódott a HACS területén a lengyel-magyar kisebbség kultúrájának megőrzésébe. Idén, 2014. július 27-én már sokadik alkalommal rendezik meg a derenki búcsút, melyen lehetőséget

A szótár célja a széles közönség megismertetése a Derenkről elszármazott lengyelek történetével, és a legidősebb derenkiek – akik vagy Derenken születtek, vagy ott töltötték a gyerekkorukat, és ezt a nyelvjárást beszéltek a szülői házban – között a mai napig fennmaradt és használt archaikus góral nyelvjárás megőrzése.

kaptak az idelátogatók e különleges hely megismerésére, a lengyel-magyar barátság öregbítésére, a régi emlékek felelevenítésére. Zarándokhely lett mára, ahová 800-1000 ember látogat el évente.

A projektben a Borsod-Torna-Gömör Egyesület munkaszervezete, a lengyel LEADER csoport Stowarzyszenie Rozwoju Spisza i Okolicy Egyesület mellett a B.A.Z. megyei lengyel nemzetiségi önkormányzatok, az itt élő

derenki leszarmazottak, lengyelországi kutatók és támogatók vesznek részt.

Az együttműködés nyelve: magyar és angol. A LEADER Akciócsoportok nyelvi felkészültségét biztosítja, hogy a munkaszervezeteikben dolgozók szakmai angol nyelvkészséggel rendelkeznek és a kapcsolattartásunk az Országos Lengyel Önkormányzat és a B.A.Z megyei lengyel kisebbségi önkormányzatok által a lengyel nyelvi fordítás sem akadály a projekt megvalósításának.

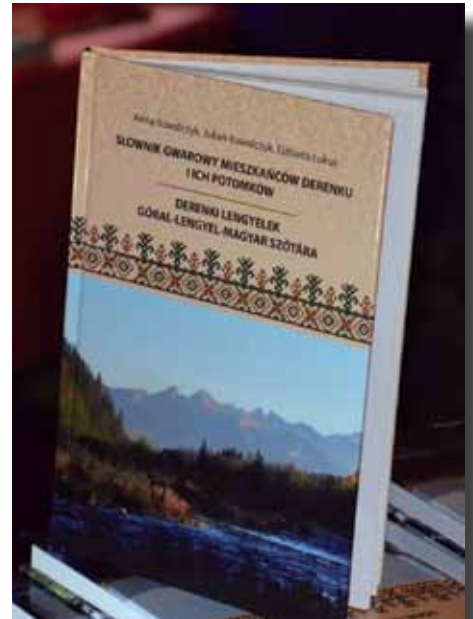
A koordináló szervezet feladatait a Borsod-Torna-Gömör Egyesület vállalta. Az együttműködési projekt végrehajtására a koordináló szervezet projektmenedzsment tevékenységeket lát el.

A Borsod-Torna-Gömör Egyesület 2009-től tagja a NATURAMA Szövetségnek, amely olyan védett területekkel rendelkező magyarországi LEADER csoportok egyesülése, melyek célul tűzték ki a környezeti, kulturális és emberi értékek megőrzését és tovább-

fejlesztését. Ebben a munkában aktívan részt veszünk.

2010-ben a Calidad Rural európai védjegyszoftver központjában, Spanyolországban, 2011-ben Erdélyben, a Sóvidék Hegyalja Akciócsoporttal közreműködve, 2013-ban Lengyelországban a Spisz LEADER Akciócsoportnál vettünk részt nemzetközi projektelőkészítő látogatáson, melynek szakmai tapasztalatait a védjegyes projektünkben hasznosítottunk. A határmentiségünk miatt együttműködésben állunk a régióban működő LEADER Egyesületekkel.

A Góral-magyar-lengyel szótár létrehozása és támogatása hasznos energiabefektetést jelent a jövőre vonatkozóan, hiszen a térség kulturális és turisztikai versenyképességének fejlődése tekintetében alapvető fontossággal bírnak a jól előkészített szakmai anyagok. A közös együttműködés reményében tervezik további közös projektek lebonyolítását a jövőben is.

A szótár elkészült, hivatalos és ünnepléses kiadása megtörtént, egy újabb biztos támaszt adva a magyarországi lengyel kultúrájának megőrzéséhez.

DLACZEGO WARTO PAMIĘTAĆ?

Derencki cmentarz, fot. G. Bubenkó

We wstępie do swojej książki „Uchwycić przemijanie” ks. Michał Heller, światowej sławy fizyk, filozof i teolog pisze: „Jednym z najbardziej osobistych doświadczeń człowieka jest doświadczenie zanurzenia w strumień czasu. Jest ono tak głęboko zrośnięte z naszym istnieniem, że zwracamy na nie

uwagę tylko wtedy, gdy nasze istnienie jest zagrożone (mówimy wówczas o doświadczeniu przemijania), lub gdy istnienie przeżywamy tak intensywnie, że nie chcielibyśmy z niego utracić ani odrobiny (wówczas mówimy o pragnieniu zatrzymania chwili).”

Przeżywanie czasu intensyfikują miejsca i sytuacje, które odkrywają mechanizmy popadania w zapomnienie. Jednym z takich miejsc jest właśnie Derenk.

Będąc na corocznych odpustach w Derenku widzimy dwoistość czasu – wciąż stoi on w miejscu, zatrzymując w kadrze cieniste doliny i wypalone słońcem łąki, ale jednocześnie jesteśmy wciąż z każdym rokiem starsi i zbliżamy się z każdym dniem do tych, którzy odeszli. Wydaje nam się, że wspominając robimy tak wiele dla tych, którzy już przeminęli, ale chyba jest odwrotnie – zanurzeni w strumień czasu pamiętamy i wspominamy przede wszystkim dla siebie, bo wtedy to my sami odnajdujemy własną tożsamość.

Warto pamiętać o Derenku, ponieważ historia tej polskiej wsi jest w pewnym sensie historią każdego z nas, choć urodziliśmy się może wiele setek kilometrów stąd.

Red.

GYÖKEREINK ÖSSZEKÖTNEK

Bubenkó Gábor

2006-ban egy eltévedt e-mailre válaszoltam hogy, nem az a Bubenkó vagyok akinek a levelet szánták, „no se baj, Isten hozott Derenken” jött a válasz. Hm... elgondolkodtam Isten hozott?- Hisz én el sem mentem, mindig is itt voltam, Szögligeten, Derenken.

Az őseim az első családok között voltak akik 1720 körül Derenkre jöttek. 1912-ben a „Nagy derenki falutűz”-ben nagyanyám Gogolya Terézia, és a sógornője füstmérgezésben meghalt. Édesapám két évesen Szögligetre került. 1912 falutűz, 1943 kitelepítés, 1993 Derenki búcsú a közbenső idők oly nagyok, hogy a szétszóródott Derenkiek teljesen elfelejtették, hogy Szögligeten két család a Babarcsikok és Bubenkók maradtak. A kitelepítettek az országhatár miatt nem látogathatták, mi viszont itt maradtunk, és szinte mindennapos kapcsolatban voltunk, vagyunk Derenkkel.

Egyik filmemben melyben Derenk történetét is feldolgozom említem a tüzészetet is.

Derenk, fot. G. Bubenkó

Már nyugdíjasként foglalkozom Derenk történetével. Kutatásaim után az én levezetésemben Derenk kitelepítését nem szabad Horthy Miklós kormányzóra, és medvéire rákenni. Történelmi tények bizonyítják, a kitelepítésben csak az egyik láncszem volt, és nem is a legrosszabb, Horthy Miklós. A multibéli médiának nagy szerepe és érdeke volt, ennek a tévhitnek elhíntése. Nézetem

egyszer a lengyel őshazában is megmutathatom. Talán egyszer a Hét Percben Derenkről kisfilmet lefordítják lengyel nyelvre, és az őshazában is vetítésre kerül, hogy képet kapjanak, egy derenki leszármazottól, Derenk szép határáról, történetéről, a Holtak falváról.

2013 Szentestén zarándok utat szerveztem, és 70 év után Derenken ismét felhangzottak a pompás karácso-

Derenk, fot. G. Bubenkó

Történt az egyik derenki búcsún egy hölgy elém áll, és kérdi, tudod ki vagyok én? Kérdően nézek rá. - Annak a sógornőnek az unokája, aki a tűzben meghalt. 60 évesen találkoztunk először, mint unokatestvérek. A Derenki búcsúk kezdetén bemutatkoztam egy hasonló nevű úrnak, de hamar kiderült Derenk emléke nem egyforma tisztelettel érint meg bennünket, ezért távol maradtam, azóta is, és időnként vannak hasonló érzéseim.

szerint a családom járt a legrosszabbul ebben a históriában, és én mint derenki leszármazott, és kutatásaim eredményeképpen is mondhatom, Horthyt szerettek a környéken.

2008-ban Joanna Stempińska lengyel nagykövettel ismerttettem meg Derenk történetét filmen, és a derenki helyszínen. Nem szólt semmit, későbbi elmondása szerint azért, mert sírással küszködött.

Derenk Szép Határa Fotókiállításom bemutatásra került több alkalommal Miskolcon, és másutt is. Talán

nyí énekek, majd őseink útján a betlehemi lángot a Jabloncai templomba (szlovákia) vittük ismerősömmel, ahol nagy szeretettel fogadtak. Remélem a zarándokút is szép hagyománnyá válik, Derenk történetében.

Bővebb beszélgetésre itt nincs lehetőségem, ajánlom honlapomat www.szogliget.com fotókkal videókkal, és keressük egymást, mert a Lengyel Őshaza és a Derenki Gyökereink Összekötnek!